

JADWIGA ORŁOWSKA

Sprawozdanie z konferencji na temat zagadnień gospodarki wodnej w górach (Żywiec, dnia 23—25 sierpnia 1954 r.)

Staraniem Polskiego Naukowego Towarzystwa Leśnego działającego w porozumieniu z Polską Akademią Nauk odbyła się w Żywcu w dniach 23—25 sierpnia 1954 r. konferencja w sprawie gospodarki wodnej w górach. Konferencja zgromadziła ok. 120 uczestników: przedstawicieli Polskiej Akademii Nauk, wydziałów leśnych wyższych uczelni (SGGW w Warszawie, WSR w Poznaniu i Krakowie, Uniwersytet Warszawski, UMCS w Lublinie, Politechnika Warszawska, Gdańska i Wrocławska, Szkoła Inżynierska w Poznaniu), Zakładu Ochrony Przyrody PAN, Zakładu Dendrologii i Pomologii PAN w Kórniku, Instytutu Geograficznego PAN, Instytutu Budownictwa Wodnego PAN, Instytutu Badawczego Leśnictwa, Centralnego Instytutu Rolnictwa, Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Puławach, Instytutu Zootechniki, Instytutu Rybactwa Śródlądowego, Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Puławach, Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego, Polskiego Naukowego Towarzystwa Leśnego, Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego i Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Departamentu Lokalizacji i Planów Terenowych PKPG, Ministerstwa Leśnictwa, Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Centralnego Biura Studiów i Projektów Budownictwa Wodnego, przedstawicieli okręgów lasów państwowych, Biura Projektów Wodno-Melioracyjnych i Biura Projektów Leśnictwa, Prezydiów Wojewódzkich Rad Narodowych w Stalinogrodzie i Rzeszowie, WKPG Stalinogród, Kraków i Rzeszów, rejonów dróg wodnych w Krakowie oraz przedstawicieli Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Pow. Komitetu PZPR w Żywcu.

Otwarcia konferencji dokonał prof. dr Franciszek Krzysik, przewodniczący Zarządu Głównego PNTL. Mówca w zagajeniu podkreślił, że zagadnienia wodne będące tematem konferencji zostały wysunięte na jedno z pierwszych miejsc w programie Frontu Narodowego ze względu na ich wielką wagę w gospodarce krajowej. Od konferencji należy oczekiwać rzeczowego przedyskutowania momentów naukowych i gospodarczych i dojścia do konkretnych wniosków, ustalających kierunki prac oraz ich metodykę — w zakresie zagadnień leśno-wodnych.

Obradom przewodniczył doc. mgr M. Kreutzinger. Komisję Wniosków powołano w składzie: prof. dr E. Chodziński (przewodniczący), prof. dr J. Balcerski (wiceprzewodniczący), prof. inż. T. Klus, dr inż. J. Fabijanowski, mgr St. Frankiewicz, mgr L. Kulig, mgr J. Krasicki i mgr K. Matul.

Następnie zostały wygłoszone referaty:

- 1) doc. dr J. Tomaneck — „Klimatyczne i hydrologiczne znaczenie lasów“,
- 2) mgr L. Kulig — „Zagospodarowanie zlewni potoków i dorzecza rzek górskich pod kątem regulacji splywu wód“,
- 3) dr inż. K. Figula — „Kierunki rozwojowe produkcji rolniczej w związku z planowaniem gospodarki wodnej w górach“,
- 4) prof. inż. T. Klus — „Obudowa potoków górskich“,

- 5) mgr inż. M. Dąbrowski — „Podstawy projektowania biologicznej zabudowy rzek i potoków górskich“,
- 6) dr inż. J. Fabijanowski — „Zagadnienia gospodarki wodą w terenach górskich z punktu widzenia ochrony przyrody“,
- 7) mgr K. Ring — „Zagadnienia organizacyjne i prawne gospodarki wodnej w górach“.

Po referatach wywiązała się ożywiona dyskusja.

Jako pierwszy w dyskusji zabrał głos mgr J. Krasicki, Sekretarz Komitetu Nauk Rolniczych PAN, stwierdzając słuszne powiązanie tematyczne obecnej konferencji z konferencją w sprawie zadrzewień ochronnych, zorganizowaną staraniem PAN w maju 1954 r. w Kórniku. Podkreślił on, że w zagadnieniach gospodarki wodnej zainteresowane są różnorodne dyscypliny, lecz w pracach prowadzonych na tym odcinku brak jest powiązania, ustalenia wspólnego kierunku oraz ustawienia zagadnień w odpowiedniej hierarchii. Brak jest ośrodka, który by prace te koordynował i nimi kierował. Mgr Krasicki podkreślił również, że w referatach zbyt słabo uwypuklono zagadnienie hodowli zwierząt na terenach górskich.

Prof. dr J. Balcerski w imieniu Komitetu Gospodarki Wodnej PAN wyraził uznanie dla doboru tematyki i treści wygłoszonych referatów, stwierdził jednak, że nie zostało w nich wyraźnie wyjaśnione, czy łąki i pastwiska czy też użytki rolne zapewniają lepsze warunki dla retencji. Nie została również od strony ekonomicznej rozstrzygnięta kwestia, czy należy budować większą ilość małych zbiorników wody w górnych partiach cieków, czy też mniejszą ilość wielkich zbiorników na rzekach górskich. Doświadczenie wykazało, że bardziej ekonomiczne są te drugie. „Wydaje mi się — oświadczył mówca — że sprawa biologicznej zabudowy cieków zostanie w Polsce dopiero wtedy należycie postawiona, kiedy zajmą się tym resorty bardziej predystynowane do prowadzenia tych zabiegów, tzn. resort leśnictwa, a nie resorty techniczne, które podchodzą do zagadnienia potoków w sposób zbyt techniczny, a za mało biologiczny“.

Prof. dr St. Jarosz, jako przedstawiciel Instytutu Geografii PAN, w dłuższym przemówieniu zwrócił uwagę na konieczność wykorzystania wyników zagranicznych badań w zakresie zagadnień wodnych i wysunął projekt opracowania bibliografii tych zagadnień. Mówca podkreślił konieczność kompleksowego prowadzenia badań. W końcu zwrócił uwagę na konieczność uregulowania spraw zaludnienia i stosunków własnościowych w terenach górskich.

Mgr J. Stoczek (RLP Żywiec) podkreślił ważność współpracy leśników z „wodziarzami“. Omówił zagadnienie konieczności utworzenia jakiegoś wspólnego ośrodka, złożonego z leśników i „wodziarzy“, którego zadaniem byłoby prowadzenie badań kompleksowych w zakresie gospodarki wodnej w górach.

Dr T. Trampler (IBL — Warszawa) stwierdził brak syntezy ekonomicznej w wygłoszonych referatach. Naczelnym celem gospodarki powinno być przede wszystkim podniesienie stopy życiowej ludności. Należy jasno zdać sobie sprawę z etapów i dróg, jakimi cel ten można najlepiej i najszybciej osiągnąć i działać na podstawie opracowanych planów zarówno w zakresie gospodarki wodnej na terenach górskich, jak również w zakresie gospodarki rolnej i hodowlanej.

Mgr K. Cebulak (Szkola Inżynierska — Poznań) wyraził pogląd, że istnieją rozbieżności w wygłoszonych referatach mgr Kuliga i doc. Tomanka, co do stopnia retencyjności pastwisk. Uważa on, że celowe byłoby rozpatrzenie zagadnienia wpływu pastwisk na gospodarkę wodną ze względu na spływ powierzchniowy. Apeluje o zapewnienie owcom dobrych pastwisk, co usunie szkodliwy wypas w lesie.

Mgr A. Czyż (SITLID — Stalinogród) zarzucił, że w wygłoszonych referatach nie został określony procent lesistości terenów górskich absolutnie niezbędny dla gospodarki wodnej. Dane te konieczne są dla prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej. W końcu mówca poruszył zagadnienie rabunkowej eksploatacji kamienia przez drobnych właścicieli, którzy — idąc

po linii najmniejszego oporu — kopią ten kamień wszędzie, gdzie jest to najłatwiejsze, szpecąc krajobraz i stwarzając coraz nowe tereny nieużytków.

Mgr K. Ring stwierdził, że przy rozwiązywaniu zagadnień gospodarki wodnej należy oprzeć się na własnych doświadczeniach i na własnej praktyce. Podkreślił on, że woda, drewno i piękno przyrody to największe wartości naszych gór; uwypuklił znaczenie pasterstwa jako najwłaściwszej formy gospodarki rolnej w górach, a wreszcie przedstawił konieczność poprawy bytu górali przez przesiedlenie ich na bogate, niewyzyskane i mało zaludnione tereny Ziemi Zachodnich.

Mgr Okruszko poruszył sprawę ochrony przyrody i zdrowotności wód w związku z rozbudową przemysłu na Podkarpaciu.

Doc. mgr M. Kreutzinger udzielił w imieniu Państwowej Rady Ochrony Przyrody wyjaśnień w poruszonych sprawach. Państwowa Rada Ochrony Przyrody sprzeciwiła się budowie kombinatu w Dolinie Nowotarskiej, wyrażając zgodę jedynie na projekt wybudowania tam fabryki obuwia, która nie szpeciliby w takim stopniu krajobrazu jak kombinat. Państwowa Rada Ochrony Przyrody stale interweniuje w sprawach planowania budowy obiektów przemysłowych na najpiękniejszych rzekach (np. elektrownia wodna w Czorsztynie).

Mgr Z. Tomaszewski (Zarząd Szkolenia Zawodowego ML) podkreślił znaczenie torowisk i terenów potorfowych dla gospodarki wodnej, omówił zagadnienie płodozmianu paszowego i konieczność uwzględnienia gospodarki wodnej w programie studiów na wyższych uczelniach.

Mgr L. Kociołek (OLP Kraków) wyraził pogląd, że sprawa zalesienia 30 tys. ha nieużytków na terenie woj. krakowskiego jest sprawą palącą. Poważne zmniejszenie się lesistości Podkarpacia od XVIII wieku wywołało zwiększenie się częstotliwości powodzi o 300% oraz poważne zmniejszenie się ilości wód mineralnych w uzdrowiskach (Krynica, Szczawnica).

Dr J. Paszyński (Polskie Towarzystwo Geograficzne) chciałby usłyszeć wypowiedź hydrologów, leśników i rolników na temat przydatności map fizjograficznych i hydrograficznych przy zagospodarowaniu terenów górskich.

Mgr W. Pertkiewicz (CZLP) przedstawił dotychczasowe osiągnięcia współpracy leśników polskich z czechosłowackimi. W ramach tej współpracy z Czechosłowacją leśnicy polscy i czescy dokonali w 1953 r. objazdu terenów górskich po stronie czeskiej i polskiej, przy czym ustalono, że właściwe zagospodarowanie leśnych terenów górskich, jako obszarów głównych źródeł naszych rzek, posiada decydujący wpływ na bilans wodny obu krajów. Wysłunięto szereg problemów roboczych, z których analizy wynika, że konieczne jest dążenie do uzyskania jak największej zdolności retencyjnej leśnych terenów górskich. Prace w tym zakresie prowadzi jedynie Uniwersytet Jagielloński na odcinkach zalesień wysokogórskich. Prace IBL na tym odcinku są dopiero zapoczątkowane. Czesi doceniają ogromne znaczenie właściwego zagospodarowania lasów na terenach górskich dla równowagi bilansu wodnego.

Mówca poinformował zebranych o współpracy Czechosłowacji z ZSRR w zakresie leśnictwa, w dziedzinie zabudowy biologicznej rzek i potoków (w odcinku Beskidów i Karkonoszy). W Czechosłowacji już od 1951 r. prowadzone są badania kompleksowe nad hydrologicznym znaczeniem lasu. Mówca zapoznał słuchaczy ze stanem prac i wynikami uzyskanymi przez Instytut w Brnie, który opracowywał to zagadnienie w oparciu o plan przebudowy przyrody. W oparciu o wyniki tych badań zostały opracowane wytyczne zagospodarowania lasów w górach.

Następnie prelegent przeszedł do zobrazowania tych zagadnień w Polsce. Niestety, dorobek nasz jest w tej dziedzinie bardzo skromny, ogranicza się jedynie do prac poszczególnych ludzi. Mówca podkreślił konieczność i celowość współpracy z instytutami czeskimi.

Prof. inż. T. Klus podkreślił konieczność przeprowadzenia badań w kierunku ustalenia związku między opadem i odpływem; omówił krytycznie dotychczas stosowany sposób zabu-

dowy stożka usypowego. Wysunął projekt utworzenia specjalnej placówki, która powinna zbadać praktyczną przydatność różnych metod biologicznej zabudowy potoków.

Mgr **W o l s k i** (RLP Żywiec) uważa, że gospodarka leśna w górach powinna być wyodrębniona przez stworzenie specjalnego Zarządu Lasów Górskich, zwraca również uwagę na potrzebę restytuowania wyższej uczelni leśnej w Krakowie. Mówca uważa, że jedynie w drodze ustawy możliwe jest zlikwidowanie nieużytków i słabych gruntów (stanowiących wysoki procent obszaru woj. krakowskiego) — przez ich zalesienie.

Dr **M. N o w a k** (Instytut Zootechniki) omówił z punktu widzenia rolnictwa zagadnienia hodowli i hal wypasowych w górach. Doliny powinny być, jego zdaniem, uprawione rolniczo, zaś stoki gór powinny być przeznaczone na łąki i pastwiska, jak to jest w Szwajcarii. Areal gruntów rolnych powinien być zmniejszony na rzecz obszarów leśnych, które powinny tu stanowić ok. 60% całej powierzchni, jednakże nie można zapominać, że gospodarka hodowlana powinna być najważniejszą gałęzią rolnictwa w górach. Wypowiedź swą zakończył dr Nowak wnioskiem o utworzenie specjalnego zakładu doświadczalnego na terenie górskim.

Prof. dr **O. C h m i e l e w s k i** (Państwowa Rada Ochrony Przyrody) stwierdził istnienie wielkiej współzależności między gospodarką wodną, rolną i leśną, która stwarza podstawy do kompleksowego powiązania tych zagadnień i umożliwi planowanie gospodarcze łącznie z planowaniem przestrzennym. Konferencja obecna jest, zdaniem mówcy, wyrazem tendencji do przeobrażenia środowiska przyrodniczego w myśl wskazań nauki na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego, tendencji zgodnej z linią wytyczną Państwowej Rady Ochrony Przyrody.

Jako zagadnienia specjalnie ważne w obecnym okresie w dziedzinie gospodarki wodnej w górach mówca wysunął:

- 1) zwiększenie retencji i wyrównanie odpływu wód przy współdziałaniu czynnika biologicznego, konieczne ze względu na istnienie ujemnego bilansu wodnego;
- 2) wiążące się z tym zagadnienia osadnictwa, przemysłu, energetyki, żeglugi;
- 3) właściwe planowanie przestrzenne regionów górskich w kraju.

Dr **B e r e z o w s k i** (PROP)) poruszył zagadnienia mikroklimatyczne w terenach górskich i polemizował z dr Nowakiem w sprawie użytkowania rolnego w dolinach, ze względu na panującą tam inwersję termiczną. Następnie zwrócił uwagę na poważne luki w badaniach klimatycznych i hydrogeologicznych, które w referatach nie zostały odpowiednio naświetlone. W dalszym ciągu dyskutant szeroko omówił znaczenie kompleksowości badań. Podkreślił konieczność ustalenia retencyjności lasów i użytków zielonych, które przyczyni się do ustalenia metod racjonalnej gospodarki rolnej i leśnej, w ściśle określonych strefach klimatycznych i na określonych wysokościach n. p. m. Wysunął również problem ingerencji gospodarczej człowieka, która obok czynnika przyrodniczego również odgrywa poważną rolę w kompleksie otaczających nas zjawisk. Na zakończenie mówca podkreślił znaczenie biogeografii, która u nas w Polsce dotychczas słabo się rozwija.

Prof. dr **F r. K r z y s i k** stwierdził, że w dyskusji wyłoniły się ważne zagadnienia ekonomiczno-gospodarcze, które można ująć następująco:

- 1) woda jest najważniejszym elementem terenów górskich;
- 2) las najlepiej wykorzystuje produkcyjne tereny górskie;
- 3) momenty zdrowotne, wypoczynkowe i turystyczne gór są wielkie;
- 4) zagadnienia rolne wg ważności zajmują czwarte miejsce.

Komitet Gospodarki Wodnej PAN jest jednostką najbardziej powołaną do koordynowania prac badawczych na wspomnianych odcinkach.

Jako najważniejsze punkty programu tych prac mówca wysunął:

- 1) syntetyczne opracowanie literatury fachowej z zakresu zagadnień wodno-leśnych;
- 2) uruchomienie stacji meteorologicznych dla badań wodno-leśnych, położonych w górach, na otwartej przestrzeni i podokapowych;

3) badania z zakresu leśnictwa, a więc wyselekcjonowanie gatunków drzew, którymi należy zalesić ok. 300 tys. ha nieużytków w dorzeczu Wisły; w grę wchodzi tu przede wszystkim sosna, świerk, modrzew, buk i olcha szara, co do świerka — należy wprowadzać świerk rodzimy;

4) zagadnienia gospodarki łąkowej, która nie stoi w górach na należywym poziomie; wyłania się tu kwestia potrzeby stacji botaniczno-rolniczej;

5) zagadnienia rybactwa;

6) zagadnienia jakości wody;

7) zagadnienia techniczne z dziedziny budownictwa wodnego;

8) badania konkretne nad retencją terenów zalesionych i bezleśnych w różnych warunkach glebowych;

9) szkolenie kadr fachowców i naukowców dla gospodarki wodnej w górach;

10) utworzenie specjalnej jednostki naukowo-badawczej w celu rozwiązywania zagadnień naukowych z zakresu gospodarki wodnej w górach; można by tu wykorzystać aparat zlikwidowanych kilku katedr Wydziału Leśnego WSR w Krakowie;

11) zagadnienie lasów łągowych i uprawy wikliny;

12) zagadnienie biologicznej obudowy rzek i potoków górskich.

Prof. dr E. Chodzicki wysunął problem takiego zagospodarowania lasów w górach, w których każda najmniejsza jednostka gospodarcza byłaby w stanie dostarczać drewno i równocześnie najlepiej spełniać zadania wodochronne i zdrowotno-społeczne. Zdaniem mówcy można utrzymać w naszych warunkach równowagę i oba te cele uzyskać jednocześnie. Następnie prof. Chodzicki omówił szczegółowo zależność między wodochronną rolą lasu a zwarciem drzewostanów o odpowiednim składzie gatunkowym. Jako najwłaściwszy sposób gospodarki leśnej wskazał on gospodarstwo przerębowe o gniazdowej względnie skupinowej strukturze. Mówca jest zdania, że konieczne jest podniesienie stanu lesistości gór, jednak nie należy przy tym dążyć do tworzenia zbyt wielkich kompleksów, aby umożliwić dodatnie działanie lasu na sąsiadujące z nim pola lub pastwiska.

Jako lukę referatów mówca podkreślił brak należytego przedstawienia zależności wodochronnej roli lasu i pastwisk w górach od biomorfologii gleb. Tu prof. Chodzicki przedstawił szczegółowo zagadnienie stopnia retencyjności różnych gleb, wysuwając konieczność opracowania klasyfikacji lasów pod względem wodochronności.

Wysunął on wniosek o utworzenie przez PAN placówki powołanej do naukowego, wszechstronnego opracowania zagadnień z dziedziny gospodarki wodnej, która jednocześnie koordynowałaby już prowadzone prace instytucji i instytutów naukowych w tym zakresie.

Prof. dr St. Sakowicz (Instytut Rybactwa Śródlądowego) poruszył sprawę ochrony ryb (szczególnie cennych gatunków eksportowanych z kraju) przy stosowaniu zabudowy rzek i w zupełności poparł system biologicznej zabudowy. Dokonał przeglądu systemów zabudowy technicznej, wypowiedział się przeciw budowaniu zapór rumowiskowych i zabudowie tzw. kinetami — ze względu na ich ujemny wpływ dla rybactwa. Zgłosił też gotowość współpracy swej placówki w tej dziedzinie oraz nawiązując do wypowiedzi prof. Krzysika zaproponował włączenie do zakresu prac Komisji Gospodarki Wodnej PAN zagadnień rybackich.

Inż. M. Zdralewicz (Centralny Zarząd Elektryfikacji Rolnictwa) poparł projekt mgr Ringa co do utworzenia odrębnego Ministerstwa Gospodarki Wodnej. Mówca stwierdził, że w tej sprawie jest opracowywany projekt uchwały Prezydium Rządu. Postawił wniosek, aby konferencja zajęła stanowisko w tej sprawie.

Mgr K. Kowalski (Oddz. PNTL Żary) zapoznał zebranych z zagadnieniami regulacji Noteci i Odry i z ujemnymi skutkami nieodpowiednio prowadzonych tam inwestycji wodnych dla gospodarki leśnej.

Prof. dr J. L a m b o r (Politechnika — Warszawa) przedstawił następującą rezolucję:

1. „Konferencja uważa, że zarówno zalesienia obszarów źródliskowych naszych rzek oraz zalesianie i dolesianie debr, żlebów, stromych stoków górskich i nieużytków, jak i poprawienie struktury lasów w tych obszarach jest podstawą uregulowania naszego bilansu wodnego.

2. Konferencja uważa za konieczne przystąpić niezwłocznie do studiów nad zagadnieniem dyslokacji zalesień z uwagi na potrzebę regulowania spływu wód i racjonalnego sterowania powodzi“.

Tu mówca omówił szczegółowo potrzebę opracowania koncepcji zalesienia dorzeczy rzek i potoków oraz zalety stosowania tzw. suchych zbiorników retencyjnych.

Przemówienie swe prof. Lambor zakończył następującymi wnioskami:

1. „Zabudowa biologiczna powinna być podstawową metodą zabudowy potoków górskich, szczególnie w obszarze zbiorczym.

2. Zabudowę sztywną powinno się stosować tylko w koniecznych przypadkach, na potokach o wielkiej sile rwącej.

3. Należy przeprowadzić należyte badania i studia nad zastosowaniem suchych zbiorników retencyjnych — jako pomocniczego systemu zabudowy potoków górskich“.

Prof. mgr H. K l i m e k (Biuro Projektów Leśnictwa) zgłosił wnioski:

1. Konferencja PNTL — uważając, że problemy zabudowy potoków powinny się znaleźć w Ministerstwie Leśnictwa — stwierdza, że dla zapewnienia realizacji tych zagadnień potrzebne są odpowiednie kadry fachowców-leśników, ze szczególną specjalizacją w budownictwie leśnym, które oprócz zabudowy rzek i potoków objęłyby projektowanie i budowę dróg leśnych, melioracje leśne, transport leśny itp. W tym celu należy powołać do życia Krakowską Wyższą Uczelnię Leśną, która zajęłaby się kształceniem leśników — gospodarzy lasów górskich, a także specjalistów budownictwa leśnego.

2. Z uwagi na to, że opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowych dla zabudowy potoków, dróg leśnych itp. wymaga odpowiednich uprzednio przeprowadzonych badań i studiów, należy Biuro Projektów Leśnictwa przemianować na Centralne Biuro Studiów i Projektów Leśnictwa“.

Mgr S t. Z w i n c z a k (BPL — Kraków) zabrał głos na temat konieczności łączenia metod obudowy technicznej z biologiczną — przy jednoczesnym jak najniższym kalkulowaniu jej kosztów. Następnie poruszył zagadnienie budowy dróg leśnych i konieczność szkolenia młodych kadr w dziale budownictwa wodnego, których brak rażąco występuje w OLP Kraków. Przemówienie swe mgr Zwinczak zakończył wnioskiem: „Zjazd, w uwzględnieniu pilnej potrzeby równoczesnego zabudowania potoków górskich z budową dróg leśnych w OLP Kraków i Rzeszów stawia wniosek o włączenie do planu finansowego na r. 1955 kwoty 230 tys. zł. na studia wstępne i założenia projektowe zabudowy potoków górskich na obszarach, gdzie są projektowane drogi leśne“.

Mgr M. D ą b r o w s k i („Hydroprojekt“ — Kraków) omówił zagadnienie zbiorników suchych. Zdaniem mówcy, tam gdzie warunki na to pozwalają, należy wprowadzać zalesienia — gdzie zaś terenów zalesić nie można, należy stosować zbiorniki suche. Mówca omówił następnie rodzaje zabudowy rzek i potoków kończąc wnioskami:

„1. Należy zapoczątkować studia nad wpływem lasu w zlewniach Jaszczce i Jamna — pod kierunkiem komórki wodnej IBL.

2. Należy opracować w BPL normatywy projektowania zabudowy rzek i potoków górskich.

3. Należy przystąpić jeszcze w r. 1954 do opracowywania dokumentacji technicznej z zakresu biologicznej zabudowy doświadczalnego potoku górskiego“.

Mgr T. Z o l l (PNTL — Wrocław) poruszył sprawę urządzeń wodnych i wodociągowych oraz ochrony źródeł zasilania. Mówca zwrócił uwagę, że jednym z powodów zanikania jodły w Sudetach jest również przesuszenie niektórych terenów spowodowane przez urządzenia wo-

dociągowe. Postawił wniosek: „Wszelkie poczynania gospodarcze, dotyczące korzystania i zakładania urządzeń wodnych w górach muszą uwzględniać również interesy leśnictwa“.

Mgr M. B a r b a c k i (WKPG — Kraków) stwierdził, że przedmiot konferencji jest ściśle związany z regionalnymi planami gospodarczymi. Poruszane zagadnienia, jak zagadnienie lokalizacji lasów, użytków rolnych i kwestia zabudowy potoków, są kapitalnymi zagadnieniami tych planów. Mówca zgłosił następujący wniosek: „...byłoby celowe, aby sfery zainteresowane, a w szczególności PNTL, weszły w kontakt z planowaniem gospodarczym i ewent. współpracowały przy budowie tych planów...“

Mgr J. W a l k o w s k i (PNTL — Gdańsk) — po ustosunkowaniu się do referatów i dyskusji stwierdził, że za mało uwagi zwrócono na zagadnienie organizacyjno-prawne. Paląca jest sprawa nowelizacji obecnej ustawy wodnej.

Zdaniem mgr Walkowskiego należy:

„1) przeprowadzić studia terenowe nad wynalezieniem zlewków, podlegających wyłączeniu i zagospodarowaniu przez państwo;

2) przeprowadzić studia nad powierzchniami, które mają być zagospodarowane przez rolnictwo oraz studia nad sposobem zadrzewienia, z uwzględnieniem zadań hydrologicznych (ochronność);

3) zbadać, gdzie i jakie łożyska potoków mają być zabudowane wyłącznie biologicznie, gdzie w połączeniu metody biologicznej z techniczną, gdzie zaś wyłącznie technicznie“.

Mgr T. M i s i e w i c z (PWRN — Rzeszów) uzasadnił obszernie konieczność powołania specjalnej komisji międzyresortowej, której zadaniem byłoby ustalenie zasad gospodarki narodowej na specyficznych terenach woj. rzeszowskiego, gdzie istnieje ogromny areal gruntów ornych i leśnych leżących odłogiem. Postulaty swe ujął w następujących wnioskach:

1. Zagadnieniami zagospodarowania terenów górskich woj. rzeszowskiego powinny zająć się wszystkie resorty łącznie — zgodnie z uchwałą II Plenum z czerwca 1954 r.

2. PNTL powinno zorganizować zespół przedstawicieli zainteresowanych resortów, którzy udaliby się na te tereny, aby naocznie przekonać się, jak wyglądają obszary górskie woj. rzeszowskiego.

Mgr W ł. N o v á k („Hydroprojekt“ — Warszawa) zgłosił następujący dezyderat: „Konferencja uważa, że podstawę wszystkich opracowań projektowych zagospodarowania przestrzennego, ze względu na gospodarkę wodną, stanowić powinny:

1) dla planów gospodarczych regionalnych — obszary całych dorzeczy; dla planów gospodarczych obszarów mniejszych i miejscowych — obszary zlewni cząstkowych, a co najmniej całe zbrocza — od wododziału do doliny włącznie;

2) kompleksowość opracowań projektowych, która uwzględniać powinna wszystkie potrzeby poszczególnych resortów gospodarki narodowej;

3) pełne uwzględnienie znaczenia lasów i zadrzewień śródpolnych dla regulacji bilansu wodnego, dla dynamiki produkcji rolnej i hodowlanej, dla opanowania erozji i zabezpieczenia należytej ochrony gleb“.

Prof. dr A. T u s z k o (Instytut Budownictwa Wodnego PAN) podkreślił wielkie znaczenie obecnej konferencji. Polega ono na tym, że uczestnicy zrozumieli konieczność kompleksowego powiązania najrozmaitszych zagadnień, które łączą się z gospodarką wodną w górach oraz powiązania biologicznych i technicznych metod zabudowy potoków górskich i konieczność współpracy na tym odcinku leśników i „wodziarzy“.

Zamykając dyskusję doc. mgr Kreutzinger podsumował wyniki konferencji oraz podał do wiadomości zebranych projekt rezolucji opracowanej przez Komisję Wniosków.

„Realizując uchwałę II Zjazdu Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej na odcinku podniesienia produkcji terenów opóźnionych, do których należą tereny górskie, konferencja w sprawach gospodarki wodnej w górach, zorganizowana przez Polskie

Naukowe Towarzystwo Leśne w porozumieniu z Polską Akademią Nauk, stwierdza, że aktywizacja tych terenów jest sprawą palącą i wymagać będzie zespołowych wysiłków praktyki i nauki.

Z tych względów, dla poprawienia istniejącego stanu, konferencja uważa za konieczne bezwzględne przystąpienie do należytego zorganizowania kompleksowych prac naukowo-badawczych i stwierdza, co następuje.

CZEŚĆ PIERWSZA

1. Zagadnienie gospodarki w górach jest zagadnieniem kompleksowym, wymagającym zespołowego rozwiązania w sposób najkorzystniejszy dla rozwoju gospodarczego całego kraju.

2. Ze względu na wielkość opadów w rejonach górskich i deficyt wody na nizinach — góry muszą być uznane za główne źródło wody dla całego kraju. Ze względu na znaczenie wody dla wszystkich działów gospodarki narodowej, właściwe zagospodarowanie gór pod względem wodnym powinno być uznane za kluczowy problem całości gospodarki wodnej w Polsce, określający i definiujący podstawowe elementy tej gospodarki dla cieków niżej położonych.

Zgodnie z powyższą tezą konferencja uznaje, że w kompleksowym zagadnieniu gospodarki górskiej sprawy gospodarki wodnej wysuwają się na pierwsze miejsce; poza tym planowa gospodarka rejonów górskich musi uwzględniać interesy leśnictwa, jako producenta drewna, w dalszej kolejności musi uwzględniać rolę terenów górskich jako miejsca wypoczynku i turystyki szerokich mas — i następnie musi uwzględniać interesy rolnictwa i hodowli zwierzęcej.

3. Zasadniczym celem gospodarki wodnej w górach jest uchwycenie jak największej ilości katastrofalnych wód opadowych i zmagazynowanie ich na okres posuchy.

4. Konferencja uznaje, że las stwarza najlepsze warunki dla naturalnego retencjonowania wód opadowych i reguluje obieg wód w przyrodzie w sposób najkorzystniejszy dla gospodarki. Zatem dla należytego ujęcia gospodarki wodnej w górach konieczne jest odpowiednie postawienie gospodarki leśnej, a w szczególności takie zagospodarowanie lasów, aby obok produkcji drewna uwzględniona była w pierwszym rzędzie wodochronna rola lasów górskich.

5. Gospodarka rolna i hodowlana w górach powinna również być tak postawiona, aby sposób uprawy zapewniał najlepszą retencyjność gruntów i ochronę stoków, co osiągnąć można przez stosowny system orki, odpowiedni układ płodozmianów, zadrzewienie śródpolne i inne zabiegi przeciwoerozyjne.

6. Konferencja uznaje, że racjonalne uregulowanie spraw gospodarki wodnej w górach zgodnie z treścią poprzednich tez — jest spełnieniem naczelnego postulatu należytej ochrony przyrody.

CZEŚĆ DRUGA

7. W odniesieniu do gospodarki leśnej, konferencja uznaje konieczność stosowania następujących zasad:

A. Należy dążyć do przebudowy postaci lasu na podgórzu i w reglu dolnym na różnowiekową, mieszaną iglasto-liściastą, o takim doborze drzew, jaki w danych warunkach siedliskowych zapewnia największą zdolność retencyjną gleby leśnej i zarazem najwyższą produktyjność drewna.

B. Należy zwiększyć bazę produkcyjną lasów przez zalesienie nieużytków, stoków górskich i zwiększenie lesistości szczytów i wyższych partii gór.

C. W planowaniu rozmieszczenia lasów nie należy zasadniczo dążyć do wielkich kompleksów leśnych, natomiast trzeba przede wszystkim uwzględnić elementy hydrologiczne danych

zlewni i możliwości podnoszenia produktywności sąsiednich terenów rolniczo-hodowlanych przy pomocy lasu. Planowanie to powinno być opracowywane dorzeciami.

D. W celu poprawienia erozyjnej odporności gleby leśnej trzeba w zakresie zrywki i zwózki drewna w górach przejść z dotychczasowych sposobów na posługiwanie się urządzeniami technicznymi, zapewniającymi ochronę gleby.

E. Należy z tych samych względów przystąpić do opracowania projektów i budowy sieci dróg leśnych o nawierzchni trwałej, dostępnej dla trakcji mechanicznej.

8. W odniesieniu do gospodarki rolnej w górach konferencja uznaje konieczność zachowania następujących zasad:

A. Jako zasadniczy kierunek gospodarki rolnej w górach należy uznać gospodarkę hodowlaną.

B. W związku z powyższym należy w planowaniu gospodarki rolnej dążyć do zmniejszenia arealów polowych na rzecz użytków zielonych. Zamiana ta wpłynie dodatnio na zmniejszenie erozji i częściowo na poprawę struktury gleby, co z kolei powiększy jej możliwości retencyjne. Zbyt małe pastwiska śródleśne powinny ulec likwidacji przez zalesianie, albo powinny być użytkowane jako łąki.

C. Należy dążyć do takiego zwiększenia wydajności pastwisk, aby całkowicie można było w jak najkrótszym czasie wyeliminować wypas w lasach.

D. W odpowiednich warunkach siedliskowych należy dążyć do wprowadzenia na pastwiska różnych form zadrzewień, poprawiających produktywność siedlisk, przy jednoczesnym zwiększeniu retencyjności gruntu i zmniejszeniu odporności na erozję.

9. W odniesieniu do zabudowy potoków górskich, obok obudowy technicznej należy przede wszystkim w jak najszerszym stopniu stosować obudowę biologiczną, jako zapewniającą utrwalenie budowli i brzegów oraz stoków, a ponadto tańszą od zabiegów czysto technicznych i zapewniającą duże korzyści dla rybactwa i krajobrazu.

Przy obudowie technicznej należy w jak największym stopniu uwzględniać interesy rybactwa i ochrony przyrody.

CZĘŚĆ TRZECIA

10. Konferencja stwierdza, że dotychczasowe rozproszenie zagadnień gospodarki wodnej między różnymi resortami utrudnia wybitnie uregulowanie spraw gospodarki wodnej w górach.

W związku z tym konferencja uważa za konieczne powołanie instytucji, koordynującej zamierzenia i prace różnych resortów w dziedzinie gospodarki wodnej w górach.

11. Konferencja jest zdania, że dla skoordynowania i wykonywania prac nadzorczo-badawczych odnośnie gospodarki wodnej, leśnictwa, rolnictwa i hodowli w górach — należy powołać specjalny Instytut Naukowo-Badawczy przy Komitecie Nauk Rolniczych Polskiej Akademii Nauk.

12. Podstawowa tematyka prac tego Instytutu powinna być następująca:

A. W zakresie gospodarki wodnej:

- analiza klimatologiczna terenów górskich,
- analiza hydrologiczna opadów i odpływów w górach,
- metodyka bilansów wodnych małych zlewni górskich,
- oczyszczanie i radykalne wykorzystanie ścieków przemysłowych,
- techniczne sposoby obudowy potoków górskich.

B. W zakresie leśnictwa:

- opracowanie wskaźników racjonalnej lesistości zlewni górskich z wykorzystaniem dotychczasowych badań w zlewniach Jaszcze i Jamna w dolinie Ochotnicy,

- opracowanie racjonalnych zasad dyslokacji lasów w zlewniach,
- opracowanie zasad klasyfikacji lasów z punktu widzenia gospodarki wodnej,
- opracowanie metod racjonalnego zagospodarowania lasów z punktu widzenia gospodarki wodnej,
- technika zalesień i zadrzewień w górskich warunkach środowiskowych.

C. W zakresie rolnictwa i hodowli:

- opracowanie zasad właściwej rejonizacji rolniczo-klimatycznej,
- opracowanie zasad melioracji i agrotechniki w warunkach górskich,
- opracowanie zasad aktywizacji użytków zielonych,
- opracowanie zasad melioracji i agrotechniki w warunkach górskich,

Zadaniem Instytutu byłoby ponadto zgromadzenie całości bibliografii naukowo-technicznej w zakresie jego pracy, opracowanie dotychczasowych wyników badań, zarówno krajowych jak i zagranicznych, udostępnienie ich praktyce oraz nawiązanie łączności z analogicznymi Instytutami w Czechosłowacji i w Związku Radzieckim, dla przeprowadzenia szczegółowych badań i wzajemnej wymiany wyników doświadczeń.

13. Konferencja stwierdza, że znaczenie środowiska górskiego dla gospodarki wodnej całego kraju oraz specyfika tego środowiska wymaga kształcenia kadr leśnych, specjalnie przygotowanych do realizacji zadań, związanych z gospodarką górską.

W związku z tym, konferencja uważa za konieczne utworzenie ośrodka dydaktycznego, nastawionego na kształcenie kadr w specyfice leśnictwa górskiego; ośrodek taki powinien być umiejscowiony w sąsiedztwie rejonu górskiego“.

Po przyjęciu przez aklamację treści wymienionej wyżej rezolucji prof. dr Fr. Krzysik zabrał głos stwierdzając pozytywny wynik konferencji, zagwarantowany dobrym przygotowaniem strony naukowej i organizacyjnej oraz odpowiednim doбором uczestników. W końcu prof. Krzysik wyraził podziękowanie Polskiej Akademii Nauk za stworzenie podstaw finansowych dla odbycia konferencji a zespołowi organizatorów — za jej należyte przygotowanie.